

Telefoon intern (050) 367 8263/ E. Deenen
Onderwerp Ontwikkelingen gaswinningsdossier

De leden van de raad van de Gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Datum 29-5-2018

Bijlage(n) 2

Ons kenmerk 6977609

Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte heer/mevrouw,

Inleiding

Met deze brief informeren wij u over het vastlopen van de besprekingen met minister Wiebes over de aardbevingsproblematiek in Groningen.

Gemeenten, provincie, Groninger Bodem Beweging (GBB) en Gasberaad (de gehele regionale vertegenwoordiging aan de Bestuurlijke Tafel) zijn unaniem tot de conclusie gekomen wij afstand nemen van het ingenomen standpunt van de minister. Specifiek gaan wij in deze brief in op het standpunt van de minister ten aanzien van de lopende versterkingsaanpak en de inzet en afspraken die de provincie en gemeenten hierbinnen gezamenlijk nastreven.

De veiligheid van onze inwoners staat op de eerste plaats. Het door de minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK) eenzijdig opschorten van een groot deel van de lopende versterkingsaanpak, terwijl er feitelijk geen nieuwe inzichten zijn en er ook geen nieuwe afspraken in een Meerjarenprogramma (MJP) zijn vastgelegd, brengt de veiligheid van onze inwoners in gevaar en schaadt het broze vertrouwen. De spelregels voor de samenwerking met ons als regio, in een Nationaal Bestuurlijk Overleg (NBO) en het vaststellen van het MJP waarbij o.a. ook Raden en Staten vooraf betrokken zijn, worden hier niet nagekomen.

Bestuurlijke Tafel

Vanaf begin januari 2018 zijn gemeenten en provincie met als permanent adviserende leden, de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) en de maatschappelijke organisaties GBB en Gasberaad in bestuurlijk overleg met de minister van EZK over het gaswinningsdossier. Dit overleg heet de Bestuurlijke Tafel. Onze inzet is om tot fundamentele oplossingen te komen voor de bovengrondse effecten van de gaswinning. Belangrijke onderwerpen zijn daarbij de schadeafhandeling, de versterkingsaanpak, het toekomstperspectief voor het aardbevingsgebied en de

besturing hiervan. Een van de resultaten tot nu toe is een onafhankelijke, publieke schadeafhandeling.

- Bestuurlijke Tafel 19 en 23 April

In de maand april van dit jaar is aan deze Bestuurlijke Tafel indringend gesproken over de door de regio gewenste uitgangspunten voor de versterkingsaanpak en over een verbeterde aanpak voor de lopende versterking zoals deze nu onder regie van de NCG in meerdere gemeenten plaatsvindt. Tot die verbeterde aanpak behoort tenminste het stoppen van de bestaande rol van de NAM om daarmee de slagkracht van gemeenten en NCG te vergroten en de bewoners wensen meer centraal te kunnen stellen. De huidige versterking vindt plaats op basis van afspraken over inspecties, engineering (doorrekening van de gebouwen) en spelregels ten aanzien van de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. Deze afspraken zijn vastgelegd in het MJP van de NCG. Op 7 december 2017 zijn de laatste afspraken over de versterkingsaanpak gezamenlijk vastgelegd. Het MJP is vastgesteld door de ministerraad na positief advies van het NBO.

- Bestuurlijke Tafel 22 mei

Op 22 mei jl. vond wederom een Bestuurlijke Tafel Groningen Bovengronds plaats. In eerste instantie is gesproken over het toekomstperspectief voor Groningen en een versterkingsaanpak mét inwoners en een gebiedsgerichte aanpak voor en door Groningers. We blijven inzetten op een meerjarige substantiële bijdrage in een Nationaal Programma voor Groningen om de inwoners in onze provincie perspectief te geven op een betere toekomst. Belangrijk voor het succes van het traject van het toekomstperspectief is het welslagen van de versterkingsaanpak. Een versterkingsaanpak met de inwoners centraal en gebiedsgericht uitgevoerd voor en door Groningers.

Daarbij moeten we uiteraard de demografische, stedenbouwkundige en energieopgaven direct meenemen, zodat ook de versterkingsaanpak toekomstgericht is en niet louter een technische versterking van panden betekent. Nadrukkelijk is door de regio duidelijk gemaakt dat hier aanvullende financiële middelen voor beschikbaar moeten komen. We willen dat NAM ook geen zeggenschap meer heeft in de versterking zoals binnen de schadeafhandeling. De versterking dient ook publiekrechtelijk te worden geborgd. Alleen zo kan de huidige aanpak waarin elk pand nu objectgericht wordt doorgerekend, fundamenteel worden omgeslagen naar versterkingsplannen voor dorpen en wijken waarin de inwoners en bedrijven volop meedoen.

Er is daarna zeer intensief gesproken over de lopende versterkingsaanpak. Bij de bespreking werd duidelijk dat de regio en de minister fundamenteel van mening verschillen over de aanpak. Voor ons als regio (overheden en maatschappelijke organisaties) is dit zeer teleurstellend en reden om de gesprekken met de minister aan

de Bestuurlijke Tafel Groningen Bovengronds op te schorten. Hieronder lichten we dit inhoudelijk toe.

Lopende versterkingsaanpak in relatie tot het gaswinningsbesluit kabinet

Voortvloeiend uit het MJP zijn er drie groepen (batches) van gebouwen en woningen te onderscheiden die zich in drie verschillende, maar wel alle drie in vergevorderde, stadia van voorbereiding en uitvoering van versterking bevinden. Deze groepen worden onderscheiden om zo de inspectie- en engineeringfase op een gestructureerde wijze vorm te geven, zodat de processen niet overbelast raken. Een groep van 1467 gebouwen in met name Loppersum, een groep van 1588 woningen in Appingedam, Delfzijl, Midden-Groningen (Overschild) en Ten Boer en een groep van 1581 in m.n. Loppersum en Eemsum zijn als terugkerende groepen besproken aan de Bestuurlijke Tafel. De groepen zijn samengesteld op basis van prioritering aan de hand van het veiligheidsrisico gecombineerd met het vinden van een optimum met een noodzakelijke gebiedsgerichte aanpak.

- 1467 (met name Loppersum, Appingedam, Midden-Groningen (Overschild, Ten Boer)

De eerste groep van 1467 woningen is volledig geïnspecteerd, geëngineerd en voorzien van een versterkingsadvies en deels in uitvoering. De adviezen hoe de woning versterkt dient te worden zijn in samenspraak met de inwoners afgestemd en deze huizen bevinden zich momenteel allemaal in de uitvoeringsfase om versterkt te worden. Er zijn meer panden die zich in dezelfde fase bevinden als deze groep 1467, hierbij noemen we aantal zorgpanden en panden uit de groep Eigen Initiatief.

- 1588 (Appingedam, Delfzijl, Midden-Groningen (Overschild) en Ten Boer)

Voor de tweede groep, de zogenoemde groep van 1588 woningen, zijn de woningen eveneens doorgerkend en zijn de versterkingsadviezen volledig gereed. De bewoners zijn in januari conform de MJP-brief van 7 december geïnformeerd dat hun woning niet veilig is en dat in april met hen gedeeld wordt hoe het proces verder zal verlopen.

- 1581 (met name Loppersum, Eemsum, Delfzijl)

De derde groep, met 1581 gebouwen bevinden zich op dit moment in de engineeringfase en de versterkingsadviezen worden rond de zomer verwacht. Bewoners zijn al geruime tijd in afwachting van deze adviezen.

Standpunt minister van EZK

De minister staat op het standpunt dat het besluit van de afbouw van de gaswinning, zoals verwoord in de Kamerbrief van 29 maart 2018, direct te verwachten gevolgen heeft voor de seismiciteit in het aardbevingsgebied en daarmee ook de veiligheid van de huizen en inwoners. Hij heeft advies van het SodM, NEN, KNMI en TNO gevraagd om de gevolgen van de afbouw voor het seismisch risico en voor de versterkingsaanpak in beeld te brengen. De Mijnraad zal deze adviezen bundelen tot een integraal advies vóór 1 juli 2018. Wij verwachten dat met het advies van de Mijnraad er nog geen nieuwe kaders (NPR) geïntroduceerd worden. En alleen

aanpassingen van normen zullen leiden tot aanpassing van de versterkingsaanpak. Ervaring dat leert dat het vaststellen van nieuwe kaders zoals de NPR een tijdrovend proces is.

Vanuit dit oogpunt wil de minister daarom de nu klaarliggende versterkingsadviezen voor de groep van 1588 huizen niet vrijgeven aan de bewoners, maar wil hij eerst weten welk effect de afbouw van de winning betekent voor de mate van onveiligheid. Voor de groep 1581 wil de Minister de adviezen ook afwachten. Door deze opstelling van de minister blijven duizenden huishoudens langer in een onveilige en onduidelijke situatie achter. Wij vinden dit in de eerste plaats voor de veiligheid van deze inwoners en in de tweede plaats het vertrouwen wat geschaad wordt door nog langer uitstel en mogelijk een andere aanpak voor hun huis, onverteerbaar. De minister loopt met het uitgangspunt dat lagere winning leidt tot een minder zwaar versterkingsadvies, vooruit op de mogelijke uitkomsten van de eerder genoemde instanties en nieuwe kaders/normen.

Standpunt regio

Voor zowel de gemeenten, provincie als maatschappelijke organisaties is dit onverteerbaar. De last van de overbruggingstermijn naar mogelijke nieuwe inzichten wordt nu bij inwoners van het gebied gelegd en daarmee worden de inwoners opnieuw het sluitstuk in het veiligheidsbeleid. Daarnaast moeten onze inwoners kunnen rekenen op veiligheid, duidelijkheid en een betrouwbare overheid.

Door de intensieve samenwerking en communicatie met deze bewoners zijn vergaande verwachtingen gewekt. Bovendien is binnen de op dit moment geldende kaders aangetoond dat er sprake is van een onveilige situatie. De bewoners zijn hierover geïnformeerd. De onveilige situatie is niet verdwenen door het voornemen om de gaswinning terug te draaien. Het is voor ons volstrekt onacceptabel dat juist deze groep mensen nu nog langer in onzekerheid moeten verkeren.

De huidige aanpak volgens het MJP voorziet reeds in een systeem van bijstelling aan nieuwe inzichten, maar dan wel in de juiste volgorde: eerst nieuwe inzichten en daarna aanpassen van de maatregelen om aan de overeengekomen norm te blijven voldoen. Zoals gezegd prevaleert de veiligheid voor ons te allen tijde. Het KNMI benadrukte tijdens de laatste expertbijeenkomst over de gaswinning voor de leden van de Tweede Kamer op 17 mei jl. dat er nog lang sprake blijft van aardbevingen, ook nadat de feitelijke winning is beëindigd en dat voor die termijn een maximale beving van 5 op de schaal van Richter uitgangspunt voor het risico moet blijven. De spanning in de ondergrond is in 2018 toegenomen ten opzichte van 2017. Met deze wetenschap kan het niet zo zijn dat de versterking van de woningen waarvan een deel bewezen niet aan de door het kabinet vastgestelde veiligheidsnorm van 10-5 voldoet, en/of als onveilig wordt aangemerkt, nu niet worden versterkt. Ook het SodM houdt rekening met escalatie van het seismisch risico voor de komende jaren.

Advies van de Mijnraad (voorzien 1 juli 2018)

Wij gaan er van uit dat de Mijnraad op basis de adviezen van SodM, NEN, KNMI en TNO tot een consistent advies komt vóór 1 juli a.s. waarbij de veiligheid van de Groningers centraal staat. Hierin hanteren wij onverminderd het standpunt: 'better safe than sorry'. Wij hebben daarbij gereede twijfel of de gevraagde adviezen van de hiervoor genoemde instanties vóór 1 juli a.s. het gewenste heldere beeld opleveren over de gevolgen van het voornemen van het kabinet om de gaswinning te verminderen. In de Kamerbrief van 29 maart jl., waarin de afbouw van de gaswinning wordt aangekondigd, wordt daarbij gesproken over scenario's en bandbreedtes. De brief geeft aan dat de gaswinning in 2030 naar nul gaat. Tegelijk wordt de ambitie uitgesproken dit te versnellen. Deze ambities zijn hoog, maar zekerheden dat dit waargemaakt kan worden zijn er niet.

Doorwerking adviezen in MJP

De plaats en het moment van het betrekken van nieuwe inzichten ten aanzien van veiligheid en risico's in de planvorming is het vaststellen van het MJP. Op dát moment wordt bezien welk effect deze inzichten hebben op de aanpak en/of operatie. Dit gebeurt in praktijk elk halfjaar. De veiligheidssituatie is op dit moment niet gewijzigd. Er wordt nu door de minister vooruitgelopen op verwachtingen zonder dat de daadwerkelijk impact van de aangekondigde maatregelen bekend is. Dit heeft voor onze bewoners zeer ingrijpende gevolgen.

Dat risico's wellicht langer in stand blijven dan wij allen voor wenselijk houden en om versterkingsmaatregelen blijven vragen maakt het besluit om de winning te beëindigen niet minder waardevol. Daarvoor is het stoppen van aanhoudende onzekerheid over dreigende bevingen en repeterende schade op termijn voor inwoners van het gebied voldoende belangrijk.

Tot slot

Wij richten ons nu op het informeren van onze inwoners en de volks vertegenwoordigende organen van gemeenteraden en Provinciale Staten. Daarbij willen wij een NBO met de minister over zijn besluit om de versterkingsaanpak van de groep woningen 1588 en 1581 en de overige lopende versterking (zorg, eigen initiatief) te stoppen. Dit gremium is het daarvoor geëigende bestuurlijke overleg om met de bestuurlijke en maatschappelijke sturgroepen te afspraken te maken. Ook informeren wij de leden van de Tweede Kamer over de ontstane situatie en over de belangen van de inwoners van Groningen.

Het broze vertrouwen van onze inwoners willen wij niet verder schaden. Een overheid is er voor haar inwoners en hier staan wij pal voor. Wij zullen alles in het werk stellen voor de veiligheid en vertrouwen van onze inwoners.

Wij vertrouwen erop u hiermee voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd.
Wij beseffen dat de behoefte aan actuele informatie heel groot is en erkennen dat ook.
Zo spoedig mogelijk als dat kan zullen wij u nader informeren.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Peter den Oudsten', with a horizontal line underneath.

de burgemeester,
Peter den Oudsten

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Peter Teesink', with a circular flourish at the beginning.

de secretaris,
Peter Teesink

Persbericht

Dit is een gezamenlijk persbericht van provincie Groningen, de 10 gemeenten in het aardbevingsgebied (Appingedam, Bedum, Delfzijl, Loppersum, Midden-Groningen, Groningen, Winsum, De Marne, Eemsum, Ten Boer) en de GBB, Gasberaad

Overleg van Groningen met minister Wiebes vastgelopen

Den Haag / Groningen, 22 mei 2018 - Vertegenwoordigers van provincie Groningen en de tien gemeenten, GBB en Gasberaad in het aardbevingsgebied hebben tijdens een bestuurlijk overleg met minister Wiebes moeten constateren dat het overleg over de aardbevingsproblematiek over de versterking is vastgelopen.

Meest expliciet vindt dat zijn weerslag bij de versterkingsaanpak van de groep van 1588 woningen in Appingedam, Delfzijl, Ten Boer en Overschild. Het standpunt van de regio is dat de klaarliggende versterkingsadviezen van deze woningen gedeeld moeten worden met de bewoners én dat de daaruit volgende versterkingsaanpak gestart moet worden. De regio vindt dat verder uitstel van deze gestarte versterkingsaanpak schadelijk voor het vertrouwen.

Afspraken nakomen

De regio hecht er veel waarde aan dat bewoners die in het lopende versterkingsproces zitten duidelijkheid krijgen en dat de gemaakte afspraken over de versterking worden nagekomen. De recente berichten van het KNMI, bij het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer van 17 mei, over de mogelijke zwaarte (5.0 schaal van Richter) en de langjarige dreiging op aardbevingen onderstrepen waarom de versterking moet worden doorgezet. Ook de langjarige voortdurende onzekerheid voor bewoners is niet meer te rechtvaardigen.

Spoedoverleg

De provincie en de tien aardbevingsgemeenten gaan met elkaar in spoedoverleg om zich te beraden op de ontstane situatie en de door de regio te nemen volgende stappen.

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

**Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie**
Directie Regio

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
0000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum 22 mei 2018
Betreft Voortgang versterkingsoperatie Groningen

Ons kenmerk
DGBI-DR / 18096131

Geachte bestuurders,

Op 29 maart 2018 heeft het kabinet besloten de gaswinning op een zo kort mogelijke termijn volledig te beëindigen, met een grote afbouw binnen vier jaar. Met dit besluit pakt het kabinet de aardbevingsproblematiek bij de oorzaak aan en geeft het gehoor aan een indringende wens in uw regio. Tegen de achtergrond van dit besluit zijn u en ik verder in overleg over een nieuw toekomstperspectief voor de regio en over de betekenis van het nieuwe gaswinningsscenario voor de versterkingsoperatie.

Tijdens het laatste bestuurlijk overleg is vastgesteld dat er over de lopende versterkingsoperatie nog onvoldoende zekerheid bestaat. In deze brief bevestig ik de inzet van het kabinet voor de versterkingsopgave op basis van het lopende Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen (MJP) zoals omschreven in mijn brief van 29 maart jl. aan de Tweede Kamer. Deze brief stuur ik u mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het besluit de gaswinning te beëindigen markeert een nieuwe werkelijkheid: in plaats van een voortdurende gaswinning, geflankeerd door een massale schadevergoedings-, herstel- en versterkingsoperatie, is er nu reëel uitzicht op een afnemend bevingsrisico. Dat vraagt om herbezinning op de lopende versterkingsoperatie: mogelijk hebben we te maken met een opgave van een andere omvang en aard dan tot nu toe voorzien. Die herbezinning is geen toevallig bijproduct van het gaswinningsbesluit - het kabinet heeft juist expliciet beoogd om de veiligheid daadwerkelijk te kunnen borgen door de versterkingsnoodzaak tot haalbaardere proporties terug te brengen. Hoe een herijkte versterkingsaanpak eruit ziet gaan we niet zelf verzinnen, deze moet gebaseerd zijn op de meest actuele veiligheidsinzichten van deskundigen.

Voor de zomer verwacht ik op basis van een advies van de Mijnraad nader inzicht in wat de afbouw van de gaswinning betekent voor het aardbevingsrisico en wat dit zou moeten betekenen voor een maximaal op veiligheid gerichte versterkingsoperatie. Verdere stappen in de versterking van woningen wil ik, zoals ook al aangekondigd in mijn brief van 29 maart, in samenhang met dit advies nemen.

Het kabinet draagt systeemverantwoordelijkheid voor de veiligheid in relatie tot mijnbouwactiviteiten, maar draagt ook, via de vaststelling van het MJP, verantwoordelijkheid voor de regio op het versterken van gebouwen in het aardbevingsgebied. Destijds is uitgegaan van een omvangrijke versterkingsoperatie, waarbij het woningbestand vanwege de grote aantallen niet primair risicogericht, maar wijkgericht en in tranches van binnen naar buiten in het bevingsgebied werd aangepakt. Ondanks de enorme inzet van de Nationaal Coördinator Groningen, de zeer intensieve betrokkenheid van de bestuurders in de regio en de grote inschikkelijkheid van de betrokken bewoners, moet geconstateerd worden dat de voorgenomen aantallen tot nu toe op geen stukken na zijn gehaald.

Daarbij is het merendeel van de woningen in de huidige werkvoorraad geïnspecteerd en deels geëngineerd op basis van inmiddels verouderde normaliseringsinzichten (vastgelegd in de NPR 2015). Bovendien werd uitgegaan van een structureel voortdurende gaswinning op een niveau hoger dan dat van vandaag. De uitkomsten van de berekeningen mondden dan ook uit in zeer ingrijpende versterkingsadviezen. Er zitten nog duizenden woningen 'in de pijplijn' met zorgen over de doorlooptijd, en er staan nog duizenden andere woningen op de rol om mogelijk aan die pijplijn te worden toegevoegd, voorlopig zonder reëel uitzicht op een prompte aanpak. Dat zorgt voor frustratie in het aardbevingsgebied en heeft ook nog niet geleid tot de beoogde snelle verbetering van de veiligheid. Het verder belasten van de pijplijn met nog eens duizenden huizen brengt een slagvaardige aanpak van de meest risicovolle objecten zelfs verder weg en zal naar geen redelijke verwachting leiden tot een volledig afgeronde versterking op kortere termijn. Het onverkort doorgaan met de oude aanpak in de nieuwe situatie, leidt naar alle waarschijnlijkheid dan ook niet tot de meest veilige situatie.

Zodra het advies van de Mijnraad beschikbaar is, wil ik met u komen tot een verbeterde, sterker op veiligheid gerichte aanpak. In overleg met de burgemeesters in de betrokken gemeenten wil ik alle bewoners die tot nu toe een versterkingsadvies hebben gekregen (ca. 2500 woningen), ook degenen waarmee nog geen verdere afspraken voor de uitvoering zijn gemaakt, de mogelijkheid geven - maar niet de verplichting - om hun huis conform dat advies te laten versterken. Ook het inspecteren van woningen wil ik in de tussentijd onder passende voorwaarden voortzetten. Bovendien wil ik de versterking van de meest onveilige huizen in beeld met voorrang doorzetten. Een team van specialisten is bezig met de identificatie van deze meest risicovolle huizen, waaronder woningen die nog niet zijn opgenomen in de werkvoorraad.

Het kabinet wil, buiten deze meest onveilige woningen, de versterking van de huizen van de bewoners die nog geen versterkingsadvies hebben gekregen baseren op het advies van de Mijnraad. Dit advies verschijnt voor de zomer. Dat betekent niet dat de versterkingsoperatie wordt stopgezet, maar alleen dat er in de tussenliggende weken geen versterkingsadviezen worden uitgebracht. Eventuele hieraan gerelateerde stappen in de versterkingsoperatie op basis van

het MJP, dat wordt uitgevoerd door de NCG, worden tot die tijd kortstondig opgeschort. De regio heeft aangegeven het niet met deze aanpak eens te zijn.

Voor bewoners die nog geen versterkingsadvies hebben ontvangen, vergroot een pas op de plaats de kans dat hun huis niet gesloopt hoeft te worden. Toch is dat niet voor iedereen een gewenste uitkomst. Voor degenen die zich in de afgelopen jaren door een moeizaam proces van risicobeoordeling hebben geworsteld, zal elke pas op de plaats onwelkom zijn, hoe kortstondig ook.

Ook voor u als gemeentebestuurders betekenen de beëindiging van de gaswinning en de gevolgen daarvan voor de versterkingsopgave niet alleen maar goed nieuws. U heeft in de afgelopen jaren in dorp- en stadsvernieuwingsplannen begrijpelijkerwijs gerekend op een omvangrijke versterkingsoperatie. Met de afbouw van de gaswinning lopen de versterkingsbehoeften vanuit een veiligheidsperspectief en de behoeften aan dorps- en stadsvernieuwing mogelijk uiteen, waarmee de gehoopte koppeling minder passend zou zijn. De behoefte aan dorp- en stadsvernieuwing bestaat bij gemeenten in het aardbevingsgebied nog onverminderd. Samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) onderzoek ik hoe alsnog invulling kan worden gegeven aan deze ambitie. De komende weken willen de minister van BZK en ik samen met u als gemeentebestuurders en de woningcorporaties deze mogelijkheid verder verkennen voor de huurwoningen die vooraan staan in de huidige werkvoorraad (batch 1.588).

Tot slot

Het beëindigen van de gaswinning gaat gepaard met een transitie voor heel Nederland: het betekent voor Groningen een omslag naar een andere toekomst, maar vraagt ook een forse inspanning van de rest van Nederland om de transitie naar aardgasvrij versneld tot stand te brengen. Onverkort doorgaan op de oude weg, met mogelijk onnodige sloop van duizenden woningen, is naar de mening van het kabinet niet de manier om deze transitie te starten.

Ik wil samen met u verder invulling geven aan een nieuw toekomstperspectief voor Groningen. Hierbij blijven we gezamenlijk koersen op een ambitieuze meerjarige aanpak, gevat in een nationaal programma Groningen dat zich richt op de energietransitie, de demografische transitie en de economische transitie waar Groningen voor staat. Daar horen investeringen bij die passen bij de toekomstvisie van Groningen, bijvoorbeeld in de vergroening van de industrie, het behoud van het Groningse erfgoed en de nodige dorp- en stadsvernieuwing. Zo kan Groningen Groningen blijven, en is het ook klaar voor de toekomst.

Eric Wiebes
Minister van Economische Zaken en Klimaat